

N:o 91.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1906, kl. 3 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till bestridande af kostnaderna för den elfte internationella geologiska kongressens hållande i Stockholm år 1910.
(2:a U. A.)

Uti en till Riksdagen den 23 mars 1906 aflåten proposition (n:o 109) har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen att, under förutsättning att det varder bestämdt, att den elfte internationella geologiska kongressen skall hållas i Stockholm år 1910, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för kongressens hållande därstädes, bevilja ett anslag af 20,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

Till ofvannämnda statsrådsprotokoll har föredragande departementschefen yttrat följande:

»Hos Kungl. Maj:t hafva chefen för Sveriges geologiska undersökning professorn A. E. Törnebohm, intendenterna vid naturhistoriska riksmuseet professorerna A. G. Nathorst och G. Holm, professorn i geologi och mineralogi vid universitetet i Lund J. C. Moberg, professorn i samma ämnen vid universitetet i Uppsala A. G. Högbom, professorn i geologi vid Stockholms högskola G. De Geer, disponenten vid Luossavaara—Kirunavaara aktiebolag H. Lundbohm, docenten i mineralogi och petrografi vid Stockholms högskola H. Bäckström och docenten i botanik vid universitetet i Uppsala R. Sernander, i egenskap af kommitterade, utsedda af geologiska föreningen i Stockholm för att förbereda frågan om att till Sverige in-

bjuda den elfte internationella geologiska kongressen, i underdånighet anhållit, att Kungl. Maj:t tacktes till 1906 års Riksdag aflåta nådig proposition om ett anslag af 20,000 kronor att utgå med 5,000 kronor under hvart och ett af åren 1907—1910 såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för att år 1910 i Stockholm hålla nämnda kongress.

Till stöd för denna anhållan hafva sökandena anført:

Under de geologiska forskningarnas snabbt fortskridande utveckling hade efter hand allt klarare framträdt insikten om de väsentliga fördelar, som en närmare samverkan mellan geologer inom skilda länder skulle medföra såväl för den geologiska vetenskapen i dess helhet som för kännedomen om de olika ländernas geologi. För att åvägabringa en sådan samverkan hade den första internationella geologkongressen år 1878 i Paris sammanträdt, och sedan dess hade liknande kongresser hållits i Bologna 1881, i Berlin 1885, i London 1888, i Washington 1891, i Zürich 1894, i Petersburg 1897, ännu en gång i Paris 1900 samt i Wien 1903. Nästa kongress komme att hållas i Mexico 1906. Vid dessa kongresser hade förekommit talrika föredrag och diskussioner öfver frågor af internationellt geologiskt intresse, såsom angående gemensamt utgifvande af en föreslagen och väl snart nog också fullbordad stor geologisk karta öfver hela Europa samt angående gemensamma indelningar och beteckningar för de geologiska bildningarna jämte beslut om samverkan rörande viktiga undersökningar, som därför utan svårigen kommit till stånd. Vidare hade man alltid särskildt behandlat och belyst det lands geologi, där kongressen sammanträdt, och anordnat omfattande exkursioner i syfte att för de främmande geologerna demonstrera och med dem diskutera det egna landets ur vetenskaplig eller praktisk synpunkt viktigaste geologiska förhållanden. Sålunda hade exempelvis vid den sista kongressen i Paris anordnats flera stora exkursioner genom Frankrikes skilda delar, såsom till Bretagne och Västalperna; vid kongressen i Petersburg, bland annat till Krim, Kaukasus, Ural, längs Volga till Kaspiska hafvet m. m.; vid kongressen i Washington, bland annat till nationalparken i Klippiga bergen, till öknarna omkring Stora Saltsjön i Utah, till Coloradoflodens märkliga canjondalar o. s. v. Gifvet vore, att sådana tillfällen att under yppersta ledning och för möjligast billiga pris själfva få se och studera de skilda ländernas allra märkligaste och mest upplysande bildningar måste vara af oskattbart värde för geologiska forskare och lärare. Sådana jämförande studier inom skilda trakter vore nämligen för geologien med dess ofta mycket omfattande och komplicerade studieföremål kanske nödvändigare än för andra vetenskaper, då dessa i många fall lättare genom samlingar och afbildningar kunde ersätta iakttagelser ute i naturen.

Intet skandinaviskt land hade kongressen ännu gästtat, men fram-

stående utländska geologer hade upprepade gånger uttalat sin lifliga önskan, att den internationella geologkongressen snart skulle få tillfälle att mötas i Skandinavien med dess från det öfriga Europas afvikande och därför för dem särskildt intressanta natur, och denna önskan hade också slutligen officiellt blifvit framställd. Sålunda innehölle protokollet öfver Pariserkongressen år 1900 följande:

»Sir A. Geikie (dåvarande chef för Storbritanniens geologiska undersökning) gör sig till tolk för den af ett stort antal medlemmar hysta önskan, att en af de närmaste kongresserna måtte hållas i Skandinavien.»

»M. Capellini (chef för Italiens geologiska undersökning) understöder denna motion, som sättes under omröstning och antages i följande formulering: Ett stort antal medlemmar af kongressen uttrycka den önskan, att en af de allra närmaste kongresserna måtte hållas i de skandinaviska länderna.»

För att omsider söka tillmötesgå dessa önskningsar hade inom svenska geologkretsar sedan några år upprepade öfverläggningar ägt rum, hvarjämte äfven förfrågan blifvit gjord hos de ledande norska geologerna, huruvida någon samverkan med norrmännen vore att påräkna. Därpå hade emellertid redan år 1903 svarats, att så ej kunde blifva fallet, detta i främsta rummet af ekonomiska skäl. Under sådana förhållanden vore det klart, att, om kongressen skulle kunna hållas i Skandinavien, Sverige måste åtaga sig hela representationsskyldigheten.

Detta borde vi ej heller undandraga oss, då kongressen numera sammanträd i nästan alla de andra länder, som därför haft nödiga såväl vetenskapliga som andra förutsättningar, och då svenska forskare flitigt bevistat de tidigare kongresserna och af dem både direkt och indirekt dragit väsentliga fördelar.

För att möjliggöra en hastig, men dock upplysande förevisning för kongressen af våra viktigaste och intressantaste geologiska bildningar erfordrades, att dessa förut underkastades synnerligen omsorgsfulla ytterligare utredningar, samt att dessas resultat trycktes i en serie uppsatser och kartor, hvilka visserligen närmast vore afsedda att vägleda deltagarna i kongressen, men tydligen kunde och borde så utföras, att de blefve af bestående värde.

Vidare vore det gifvet, att ur såväl vetenskaplig som praktisk synpunkt vårt land borde skörda ej ringa gagn däraf, att en mängd framstående fackmän inom såväl den teoretiska som den tillämpade geologiens områden finge göra personlig bekantskap med Sveriges i flera afseenden egenartade och väl utredda geologi samt dess stora naturliga tillgångar inom såväl grufhandteringens som stenindustriens fält. Detta vore för oss af särskild betydelse, då ju större delen äfven af vår värdefullare fack-

litteratur vore publicerad blott på vårt eget språk och således så godt som otillgänglig för utlandet.

Slutligen borde äfven framhållas den icke ringa betydelsen af de personliga förbindelser och det ofta synnerligen fruktbara samarbete mellan olika länders geologer, som åstadkommes genom sådana möten.

Under sådana förhållanden komme säkerligen en kongress af ifrågavarande slag i ett land med Sveriges afskilda läge att medföra särskildt beaktansvärda fördelar såväl därigenom, att svensk forskning och svensk industri blefve mera kända inom öfriga länder och bättre kunde göra sina insatser gällande i den allmänna kulturutvecklingen, som äfven genom de nya synpunkter och impulser till fortsatta, fullt tidsenligt anordnade arbeten, hvilka ofta nog framkomme vid sådana tillfällen.

Den ifrågavarande kongressen vore afsedd att äga rum på eftersommaren år 1910 och omfatta en veckas sammanträden i Stockholm för diskussioner och föredrag, särskildt rörande de geologiska bildningar, som i vårt land vore väl företrädda, såsom urberget och malmerna samt de för stenindustrien viktiga bergarterna, högfjällsbildningarna samt de siluriska och kvartära systemen.

Före och efter kongressen skulle anordnas exkursioner till de ur geologisk synpunkt viktigaste eller mest upplysande delarna af vårt land, exempelvis vissa urbergsområden i Stockholms skärgård och Åtvidabergstrakten; de prekambrika (algonkiska) bildningarna i Dalsland; Skånes, Ölands, Gottlands och Kinnekulles silurförekomster; Skånes mesozoiska aflagringar och basalter; dislokationerna därstädes och vid Vättern; Bohusläns och Dalslands, Ölands och Gottlands samt Stockholmstraktens kvartära bildningar; några af mellersta Sveriges och Norrbottens malmfält; Jämtlands och Torneträskss högfjälls- och kvartära bildningar.

Utgifterna för exkursionerna beräknades skola hufvudsakligen bestriidas af deltagarna själfva, med undantag dock af kostnaderna för de nödvändiga förarbetena samt för tryckning af vägvisare och kartor. Denna post kunde enligt erfarenheten från Pariserkongressen beräknas till omkring 25,000 kronor, och dithörande arbeten borde ofördröjligen påbörjas för att utan forcering och med minsta möjliga kostnad kunna efter hand och i god tid hinna slutföras.

Vidare tillkomme utgifter för själfva mötet i Stockholm, tryckning af cirkulär, medlemskort, porto och organisationskostnader m. m., tillsammans omkring 10,000 kronor, samt slutligen tryckning af mötets förhandlingar omkring 15,000 kronor, således tillhoppa omkring 50,000 kronor. Om härifrån droges medlemsavgifter af 400 deltagare à 20 kronor eller 8,000 kronor, skulle återstå ungefär 42,000 kronor, hvilka borde anskaffas för att möjliggöra kongressen.

Enär inbjudan till 1910 års kongress måste framlämnas redan vid 1906 års sammanträde i Mexico, vore det af nöden, att den blifvande kongressens ekonomi dessförinnan blefve betryggad. I detta syfte hade sökandena därför i första hand vändt sig till enskilda personer och sammanslutningar och förvissat sig om, att, såvida staten för ändamålet beviljade 20,000 kronor, återstoden från nyssnämnda håll kunde påräknas. Som hela beloppet ej på en gång skulle användas, kunde statsanslaget lämpligen fördelas på fyra år i lika delar.

I afseende på de statsbidrag, som tidigare vid olika tillfällen och på skilda håll beviljats liknande företag, meddelades exempelvis, att det sista skandinaviska naturforskarmötet i Stockholm år 1898 haft 10,000 kronor och den internationella antropologisk-arkeologiska kongressen i Stockholm år 1874 15,000 kronor såsom anslag af den svenska staten. Af de internationella geologiska kongresserna hade den i Wien i statsanslag haft omkring 30,000 kronor; den i Petersburg nära 58,000 kronor, hvartill kommit ett anslag af finska staten för exkursionerna i Finland af något öfver 14,000 kronor eller tillsammans 72,000 kronor. Den canadensiska regeringen, som jämte den mexicanska täflat om att till sig inbjuda 1906 års geologkongress, hade, om detta ändamål vunnits, utlofvat att lämna ett anslag af nära 94,000 kronor.

Den föreslagna kongressen i Stockholm skulle emellertid till följd af den storsinta offervilligheten från enskildt håll, som förut framhållits, kunna anordnas med ett vida mindre statsbidrag, visserligen utan onödig lyx, men dock på ett fullt tillfredsställande sätt.

Sökandena hoppades, att statsmakterna till fullo komme att uppskatta vikten af, att Sverige särskildt under nuvarande förhållanden icke försummade detta gynnsamma tillfälle att häfda sin ställning bland kulturfolken och att upprätthålla sina ärorika traditioner inom såväl naturforskningens som grufhandteringens områden.

Öfver denna ansökning har utlåtande infordrats från vetenskapsakademien, och har akademien i skrifvelse den 14 mars 1906, som åtföljes af särskildt yttrande af akademiens sakkunniga ledamöter, professorn H. Sjögren och docenten A. Hamberg, med åberopande af de skäl, som i berörda yttrande blifvit anförda, i underdånighet hemställt om bifall till den gjorda ansökningen. Sjögrens och Hambergs yttrande innehåller i hufvudsak följande:

Den internationella geologiska institution, som antagit formen af de med vissa tidsmellanrum i olika länder sammanträdande geologkongresserna, hade utan tvifvel visat sig vara af stor betydelse för den geologiska vetenskapen. Det af desamma föranledda personliga sammanträffandet

mellan olika länders geologer åstadkomme ett lärorikt och fruktbringande vetenskapligt meningsutbyte, och genom de talrika föredrag med åtföljande diskussioner, som under kongresserna hölles och ofta afhandlade geologiens svåraste problem, hade den geologiska vetenskapen gjort stora framsteg. I samband med kongresserna hade äfven pläгат anordnas geologiska exkursioner, genom hvilka ett stort antal deltagare under sakkunnig ledning sattes i tillfälle att lära känna vissa delar af det besökta landets geologiska förhållanden. Otvifvelaktigt spelade dessa exkursioner en viktig roll för höjandet af den geologiska bildningen och erfarenheten hos nutidens geologer, vare sig de sysslade med praktiska eller teoretiska uppgifter.

Ehuru geologkongresserna närmast vore afsedda till de besökandes gagn, finge ej förbises, att de äfven medförde en afsevärd indirekt fördel för de länder, som anordnade dem. Såsom en förberedelse till en kongress och speciellt för exkursionernas planläggande och författandet af den tryckta handledning för exkursionerna, som pläгат i god tid före början af hvarje kongress utgifvas, hade alltid förnyade geologiska granskningar måst göras, hvilka naturligtvis utförts med så mycket större omsorg, som resultaten skulle framläggas för samtidens mest framstående specialister. Att dessa förarbeten blefve af stort värde för det land, som anordnade en geologkongress, vore själfklart.

Då nu, sedan den första geologkongressen hållits i Paris år 1878, åtta olika stater, bland dem Frankrike ännu en gång, anordnat geologkongresser samt en dylik komme att hållas under instundande sommar i Mexico, syntes turen vara inne för vårt land att åtaga sig anordnandet af den därpå följande kongressen.

Ehuru anordnandet af en sådan kongress vore förenadt med såväl arbete som omkostnader, finge det likväl ej uteslutande uppfattas såsom en uppoffring, ty, såsom redan blifvit anfördt och af sökandena äfven framhållits, blefve de för kongressen nödvändiga förarbetena utan tvifvel af bestående värde. Och på samma gång det måste erkännas, att det för oss vore en nationell hedersplikt, att, då åtskilliga svenska geologer besökt de i utlandet hållna geologkongresserna, vårt land äfven en gång mottoge utlandets geologer vid en sådan kongress, måste det medgifvas, att detta för oss äfven vore en hedrande rättighet, som vi borde göra gällande. Sverige borde därför inbjuda till hållandet af en elfte internationell geologkongress i Stockholm år 1910, och eftersom de för detta ändamål nödvändiga utgifterna icke kunde bestridas genom bidrag af enskilda, men å andra sidan flera enskilda personer vore hågade att lämna penningbidrag under villkor, att svenska staten till det ifrågavarande ändamålet beviljade 20,000 kronor, vore det af flera skäl synnerligen önskvärdt, att den af sökandena inlämnade underdåniga ansökningen beviljades.

De skäl, som anförts för erhållande af statsanslag för den elfte internationella geologiska kongressens hållande i Stockholm år 1910, synas mig behjärtansvärda. I detta afseende vill jag särskildt framhålla, att kostnadsberäkningen upptager ett betydande belopp — större än det nu begärda anslaget — för förarbeten af den art, att de måste anses värdefulla, oafsedt sitt samband med den tillämnade kongressen. Tillika må erinras därom, att de senast i Sverige hållna skandinaviska naturforskarmötena understöddts medelst af Riksdagen beviljade anslag; och synes mig det nu föreliggande anslagsbehovet i minst lika hög grad vara förtjänt af Kungl. Maj:ts och Riksdagens beaktande. Hvad i denna fråga blifvit af sökandena samt af Sjögren och Hamberg anfördt gifver mig anledning att föreslå anslagets bestämmande till det begärda beloppet 20,000 kronor. Enär, på sätt sökandena framhållit, inbjudan till den ifrågasatta kongressen i Sverige år 1910 måste framföras redan vid 1906 års geologiska kongress i Mexico, däri Sjögren och Hamberg, såsom af Kungl. Maj:t förordnade ombud för Sverige, komma att deltaga, och då de förberedande arbetena för en geologisk kongress i Sverige år 1910 måste ofördröjligen påbörjas, synes det mig nödvändigt, att ifrågavarande anslag i sin helhet redan nu hos Riksdagen äskas, hvaremot anslaget lämpligen kan fördelas med 5,000 kronor under hvart och ett af åren 1907, 1908, 1909 och 1910.»

På grund af hvad sålunda anförts hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte hos Riksdagen göra nu förevarande framställning.

På grund af hvad i ärendet förekommit, hemställer utskottet,
att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må, under förutsättning att det varder bestämdt, att den elfte internationella geologiska kongressen skall hållas i Stockholm år 1910, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för kongressens hållande därstädes, bevilja ett anslag af 20,000 kronor samt däraf å extra stat för år 1907 anvisa ett belopp af 5,000 kronor.

Stockholm den 24 april 1906.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.